Интернет програмирање предавање 15

Проф. др Мирослав Лутовац

mlutovac@viser.edu.rs

Literatura

Boško Nikolić, Internet programiranje 1,
VISER Beograd,
ISBN: 978-86-7982-031-0

Java Struts

- Struts je jedno od najpopularnijih okruženja za razvoj Java baziranih aplikacija
- Apache Software Foundation
- Zasnovan na **Model View Controller (MVC)** arhitekturi
- **Model**, interakcija sa standardnim tehnologijama za pristup podacima (JDBC, EJB , Hibernate , iBATIS , Object Relational Bridge
- **View** , radi sa JavaServer Pages , JSTL i JSF , Velocity Templates , XSLT i drugim sistemima za prezentaciju

Actions
Results
ServletFilter

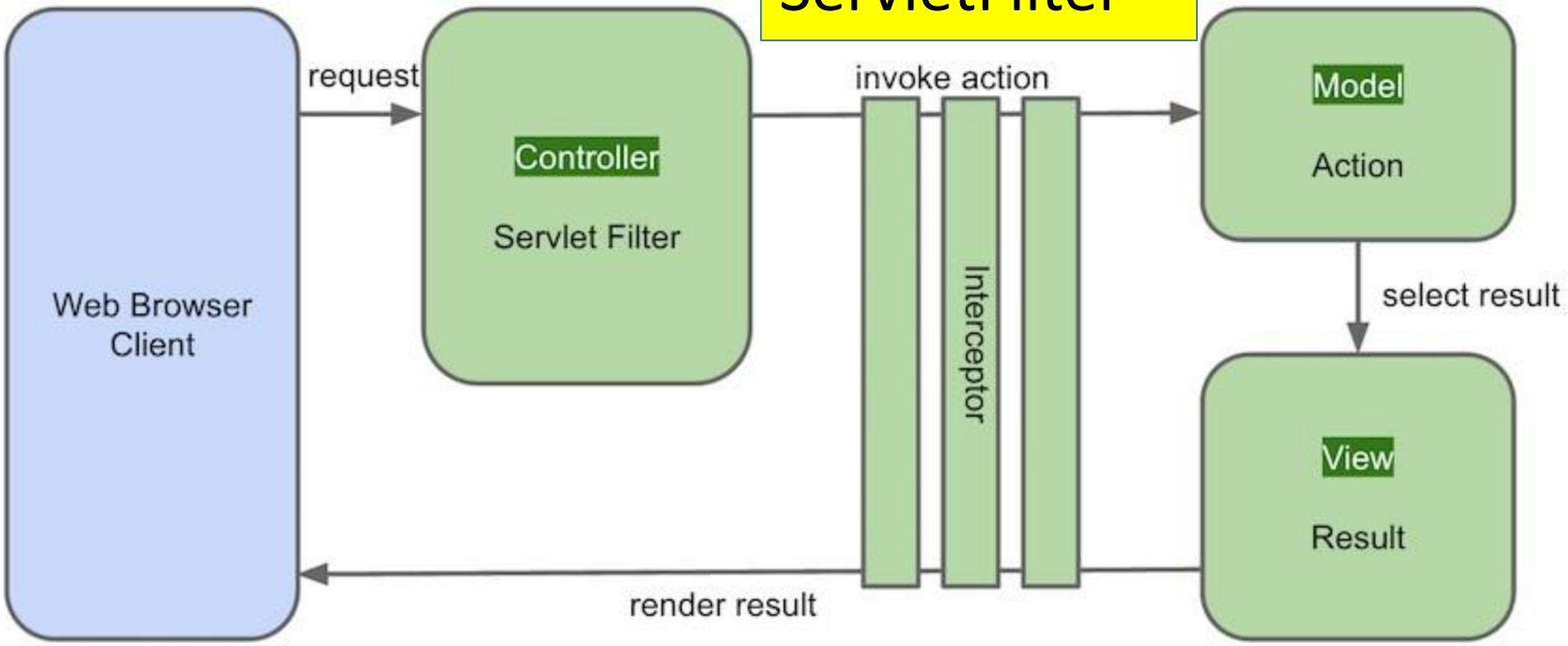

- ✓ The Struts Application Framework obezbeđuje set mehanizama koiji omogućava razvoj veb aplikacija
- ✓ Kombinacijom Java klasa, JSP i mapiranjima XML konfiguracionih fajlova, obezbeđuje se modularan pristup koji se lako održavaju kao veb aplikacije

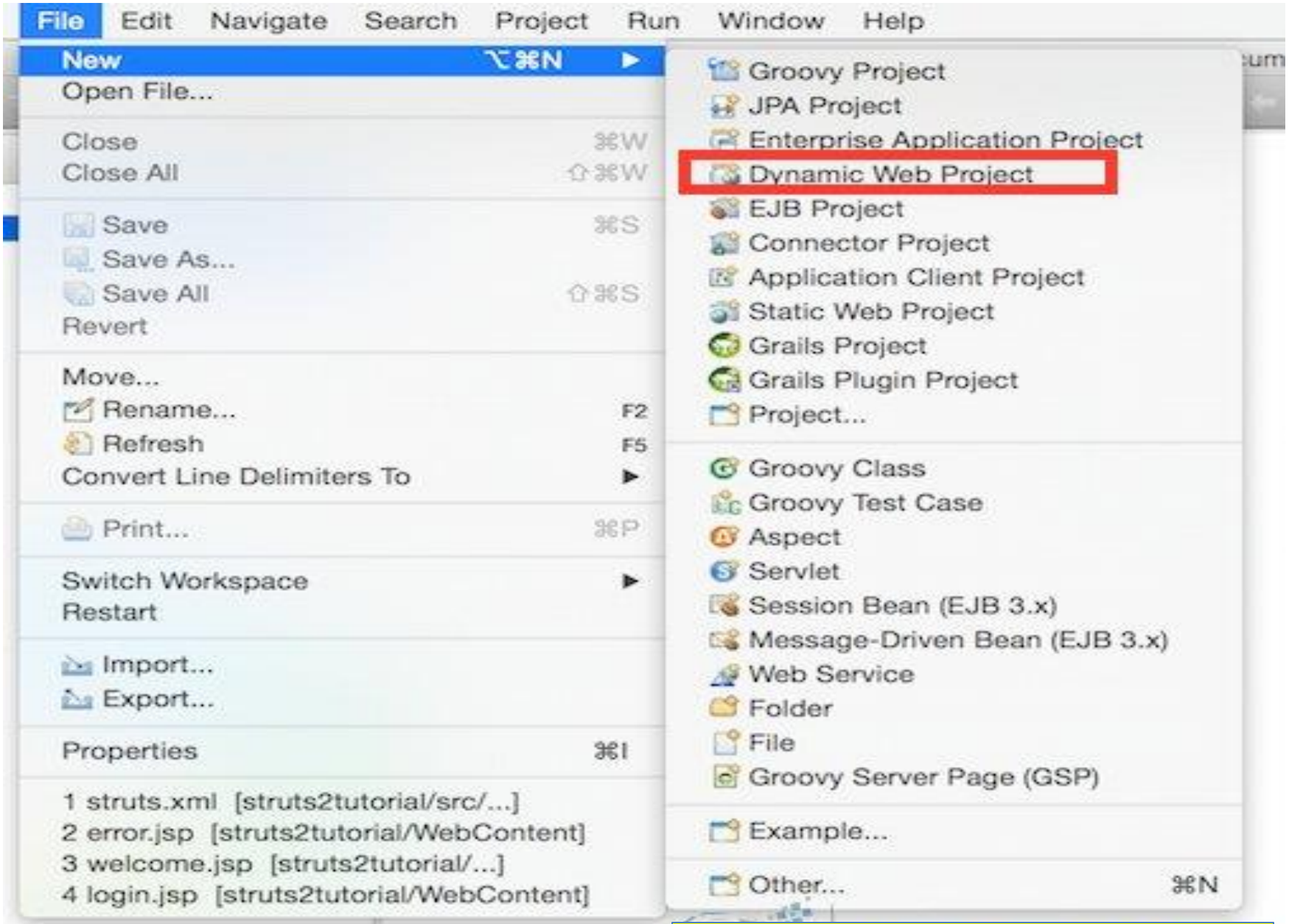

Dinamičke web strane
web application on Tomcat

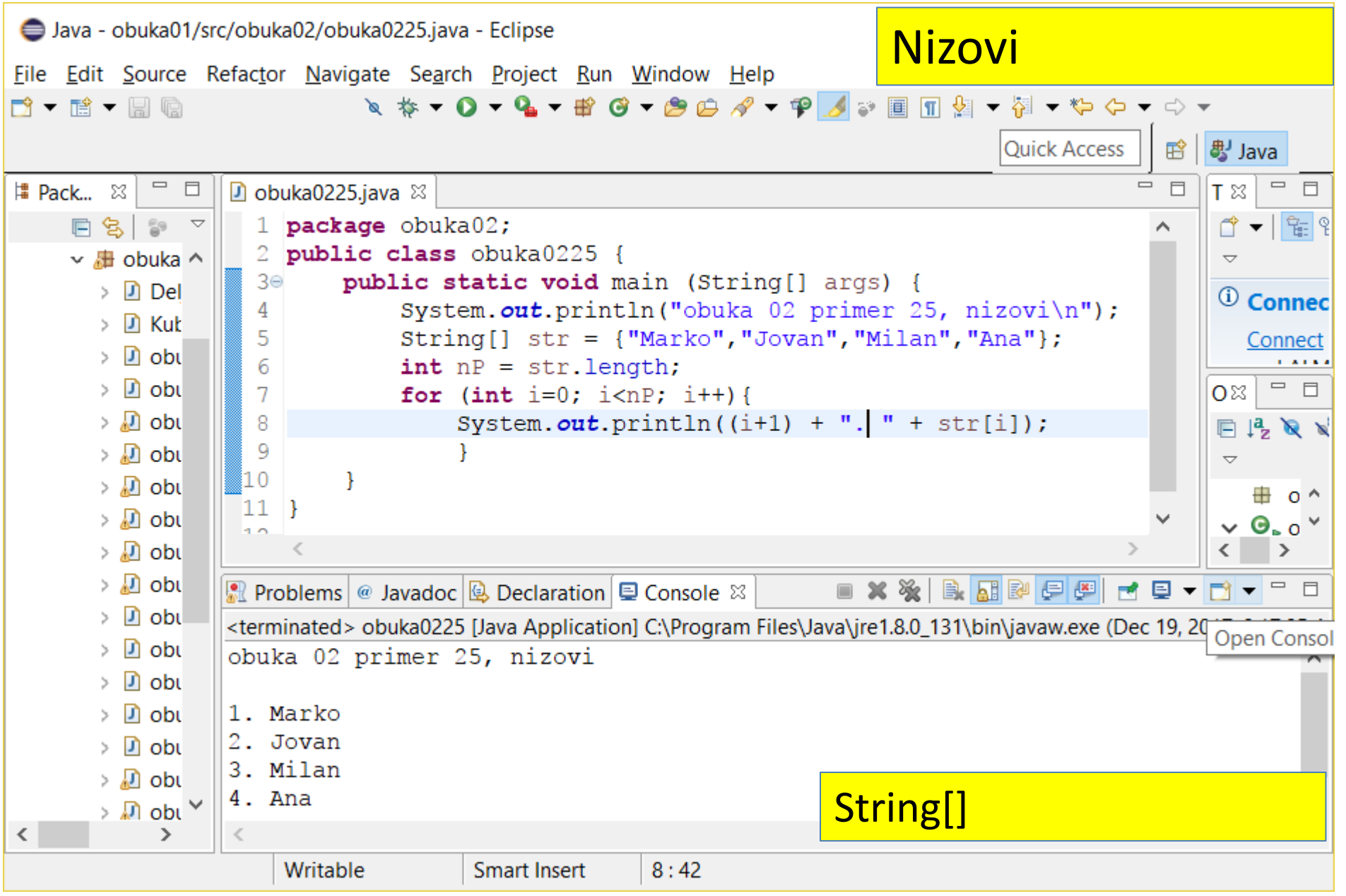
Java - obuka01/src/obuka02/obuka0225.java - Eclipse
Nizovi
File Edit Source Refactor Navigate Search Project Run Window Help
Quick Access
Java
Pack...
obuka0225.java
1 package obuka02;
2 public class obuka0225 {
3 public static void main (String[] args) {
4 System.out.println("obuka 02 primer 25, nizovi\n");
5 String[] str = {"Marko","Jovan","Milan","Ana"};
6 int nP = str.length;
7 for (int i=0; i<nP; i++){
8 System.out.println((i+1) + ". " + str[i]);
9 }
10 }
11 }
Problems
Javadoc
Declaration
Console
<terminated> obuka0225 [Java Application] C:\Program Files\Java\jre1.8.0_131\bin\javaw.exe
obuka 02 primer 25, nizovi
1. Marko
2. Jovan
3. Milan
4. Ana
String[]
Writable
Smart Insert
8 : 42

Java - obuka01/src/obuka02/obuka0226.java - Eclipse

tipPodatka[] imeNiza;

File Edit Source Refactor Navigate Search Project Run Window

obuka0226.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0226 {
3      public static void main (String[] args) {
4          System.out.println("obuka 02 primer 26, nizovi\n");
5          int[] god = {23,41,33,19};
6          String[] ime = {"Marko","Jovan","Milan","Ana"};
7          int nP = ime.length;
8          for (int i=0; i<nP; i++){
9              System.out.println((i+1) +
10                     ". " + ime[i] +
11                     ", god. " + god[i]);
12             }
13     }
14 }
```

Problems | Javadoc | Declaration | Console

<terminated> obuka0226 [Java Application]

```
obuka 02 primer 26, nizovi

1. Marko, god. 23
2. Jovan, god. 41
3. Milan, god. 33
4. Ana, god. 19
```

element niza je istog tipa
int[] god
String[] ime
Indeks 0 do (ime.length-1)

Java - obuka01/src/obuka02/obuka0227.java - Eclipse

File Edit Source Refactor Navigate Search Project Run Window

tipPodatka imeNiza[];

obuka0227.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0227 {
3      public static void main (String[] args) {
4          System.out.println("obuka 02 primer 27, nizovi\n");
5          int god[] = {23,41,33,19};
6          String ime[] = {"Marko","Jovan","Milan","Ana"};
7          int nP = ime.length;
8          for (int i=(nP-1); i>=0; i--){
9              System.out.println((nP-i) +
10                     ". " + ime[i] +
11                     ", god. " + god[i]);
12             }
13     }
14 }
```

Problems | Javadoc | Declaration | Console

<terminated> obuka0227 [Java Application]

```
obuka 02 primer 27, nizovi

1. Ana, god. 19
2. Milan, god. 33
3. Jovan, god. 41
4. Marko, god. 23
```

element niza je istog tipa
int god[]
String ime[]
indeks (ime.length-1) do 0

Writable | Smart Insert | 9 : 37

tipPodatka[] imeNiza = new tipPodatka[broj];

Java - obuka01/src/obuka02/obuka0228.java

File Edit Source Refactor Navigate Search

obuka0228.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0228 {
3      public static void main (String[] args) {
4          System.out.println("obuka 02 primer 28, nizovi\n");
5          int[] god = new int[4];
6          god[0] = 23; god[1] = 41; god[2] = 33; god[3] = 19;
7          String[] ime = new String[4];
8          ime[0] = "Marko"; ime[1] = "Jovan";
9          ime[2] = "Milan"; ime[3] = "Ana";
10         int nP = ime.length;
11         for (int i=(nP-1); i>=0; i--){
12             System.out.println((nP-i) +
13                     ". " + ime[i] +
14                     ", god. " + god[i]);
15             }
16     }
17 }
```

Problems Javadoc Declaration Console

<terminated> obuka0228 [Java Application] C:\Prog

```
obuka 02 primer 28, nizovi

1. Ana, god. 19
2. Milan, god. 33
3. Jovan, god. 41
4. Marko, god. 23
```

Writable Smart Insert 1 : 17

Rezervisanje memorije

int[] imeNiza = new int[4];

String[] imeNiza = new String[4];

BubbleSort

obuka0229.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0229 {
3      public static void main (String[] args) {
4          System.out.println("obuka 02 primer 29, nizovi\n");
5          int[] god = new int[4];
6          god[0] = 23; god[1] = 41; god[2] = 33; god[3] = 19;
7          String[] ime = new String[4];
8          ime[0] = "Marko"; ime[1] = "Jovan";
9          ime[2] = "Milan"; ime[3] = "Ana";
10         int nP = ime.length;
11         int tmpGod = god[0];
12         String tmpIme = ime[0];
13         for (int j=1;j<nP;j++){
14             for (int i=1;i<nP;i++){
15                 if (god[i-1]>god[i]){
16                     tmpGod = god[i-1];
17                     god[i-1] = god[i];
18                     god[i] = tmpGod;
19                     tmpIme = ime[i-1];
20                     ime[i-1] = ime[i];
21                     ime[i] = tmpIme;
22                 }
23             }
24         }
25         for (int i=0; i<nP; i++){
26             System.out.println((i+1) +
27                     ". " + ime[i] +
28                     ", god. " + god[i]);
29             }
30     }
31 }
```

Problems | Javadoc | Declaration | Console

<terminated> obuka0229 [Java Application] C:\Program Files\Java\jre1

```
obuka 02 primer 29, nizovi

1. Ana, god. 19
2. Marko, god. 23
3. Milan, god. 33
4. Jovan, god. 41
```

Zamenjuje mesta dva uzastopna člana po rastućem poretku

2D niz

obuka0230.java

```java
package obuka02;
public class obuka0230 {
    public static void main (String[] args) {
        System.out.println("obuka 02 primer 30, 2D niz");
        int[][] niz2D = new int[3][];
        int[] b = {23, 41, 47, 19};
        int[] c = {31, 32, 33, 34};
        int[] d = {95, 96, 97, 98};
        niz2D[0] = b;
        niz2D[1] = c;
        niz2D[2] = d;
        int nP1 = niz2D[0].length;
        int nP2 = niz2D.length;
        System.out.println(nP1 + ", " + nP2);
        for (int j=0;j<nP1;j++){
            for (int i=0;i<nP2;i++){
                int tmp = niz2D[0][1];
                System.out.println((i) + " " + (j) +
                        ", xij " + niz2D[i][j]);
            }
        }
    }
}
```

```
obuka 02 primer 30, 2D niz
4, 3
0 0, xij 23
1 0, xij 31
2 0, xij 95
0 1, xij 41
1 1, xij 32
2 1, xij 96
0 2, xij 47
1 2, xij 33
2 2, xij 97
0 3, xij 19
1 3, xij 34
2 3, xij 98
```

2D niz

obuka0231.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0231 {
3      public static void main (String[] args) {
4          System.out.println("obuka 02 primer 31, 2D niz");
5          int[][] niz2D = {
6                  {23, 41, 47, 19},
7                  {31, 32, 33, 34},
8                  {95, 96, 97, 98}};
9          int nP1 = niz2D[0].length;
10         int nP2 = niz2D.length;
11         System.out.println(nP1 + ", " + nP2);
12         for (int j=0;j<nP1;j++){
13             for (int i=0;i<nP2;i++){
14                 int tmp = niz2D[0][1];
15                 System.out.println((i) + " " + (j) +
16                         ", xij " + niz2D[i][j]);
17             }
18         }
19     }
20 }
21
```

Problems | Javadoc | Declaration | Console

<terminated> obuka0231 [Java Application] C:\Program Files\Java\jre1.8.0_131\bin\javaw.exe

```
obuka 02 primer 31, 2D niz
4, 3
0 0, xij 23
1 0, xij 31
2 0, xij 95
0 1, xij 41
1 1, xij 32
2 1, xij 96
0 2, xij 47
1 2, xij 33
2 2, xij 97
0 3, xij 19
1 3, xij 34
2 3, xij 98
```

Citaj.java

Funkcija, procedura, koja se koristi u drugoj klasi

```
1  package obuka02;
2  //Citaj.java - Citanje podataka standardnih tipova iz ulaznog toka,
3  //             iz datoteke i s glavnog ulaza.
4
5  import  java.io.*;
6
7  public class Citaj {
8
9  private InputStream ut;     // Ulazni tok iz kojeg se cita.
10 private char c;              // Poslednji procitani znak.
11 private boolean eos;         // Indikator kraja toka.
12
13 public Citaj(InputStream uut) { ut = uut; }  // Inicijalizacija
14                                               //   ulaznim tokom.
15 public Citaj(String ime) throws FileNotFoundException  // Otvaranje
16  { ut = new FileInputStream(ime); }                    //   datoteke.
17
18 public boolean endS() { return eos; }         // Da li je kraj toka?
19
20 public char getChS() {      // Dohvatanje sledeceg znaka.
21  try { int i = ut.read(); return c = (eos = i == -1) ? ' ' : (char)i; }
22    catch (Exception g) { eos = true; return c = ' '; }
23 }
```

```
56 public int    IntS     ()  // Citanje jednog podatka tipa int.
57  { String s = StringS (); return !eos ? Integer.parseInt(s) : 0; }
58
```

```
83 public static int     Int     () { return gl.IntS     (); }
```

Unosenje niza Korišćenjem ...

obuka0232.java | Citaj.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0232 {
3      public static void main (String[] args) {
4          System.out.println("obuka 02 primer 32, metode");
5          System.out.println("   unesi broj clanova niza");
6          int u = Citaj.Int();
7          int i;
8          int a[] = new int[u];
9          int b= a.length;
10         for (i=0; i<b;i++){
11             System.out.println("   unesi za niz a njegov " + i + ". clan ");
12             a[i] = Citaj.Int();
13         }
14         for (i=0;i<b;i++){
15                 System.out.println("a[" + i + "] = " + a[i]);
16         }
17     }
18 }
```

Problems | Javadoc | Declaration | Console

<terminated> obuka0232 [Java Application] C:\Program Files\Java\jre1.8.0_131\bin\javaw.exe (Dec 24, 2017, 1:13:57 PM)

```
obuka 02 primer 32, metode
   unesi broj clanova niza
3
   unesi za niz a njegov 0. clan
4567
   unesi za niz a njegov 1. clan
89
   unesi za niz a njegov 2. clan
21
a[0] = 4567
a[1] = 89
a[2] = 21
```

Unosenje niza

Java - obuka01/src/obuka02/obuka0232.java - Eclipse

File Edit Source Refactor Navigate Search Project Run Window Help

obuka0232.java | Citaj.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0232 {
3      public static void main (String[] args) {
4          System.out.println("obuka 02 primer 32, metode");
5          System.out.println("   unesi broj clanova niza");
6          int u = Citaj.Int();
7          int i;
8          int a[] = new int[u];
9          int b= a.length;
10         for (i=0; i<b;i++){
11             System.out.println("   unesi za niz a njegov " + i + ". clan ");
12             a[i] = Citaj.Int();
13         }
14         for (i=0;i<b;i++){
15                 System.out.println("a[" + i + "] = " + a[i]);
16         }
17     }
18 }
```

Stop rada

Problems | Javadoc | Declaration | Console

<terminated> obuka0232 [Java Application] C:\Program Files\Java\jre1.8.0_131\bin\javaw.exe (Dec 24, 2017, 1:16:11 PM)

```
obuka 02 primer 32, metode
   unesi broj clanova niza
456
   unesi za niz a njegov 0. clan
11
   unesi za niz a njegov 1. clan
23
   unesi za niz a njegov 2. clan
```

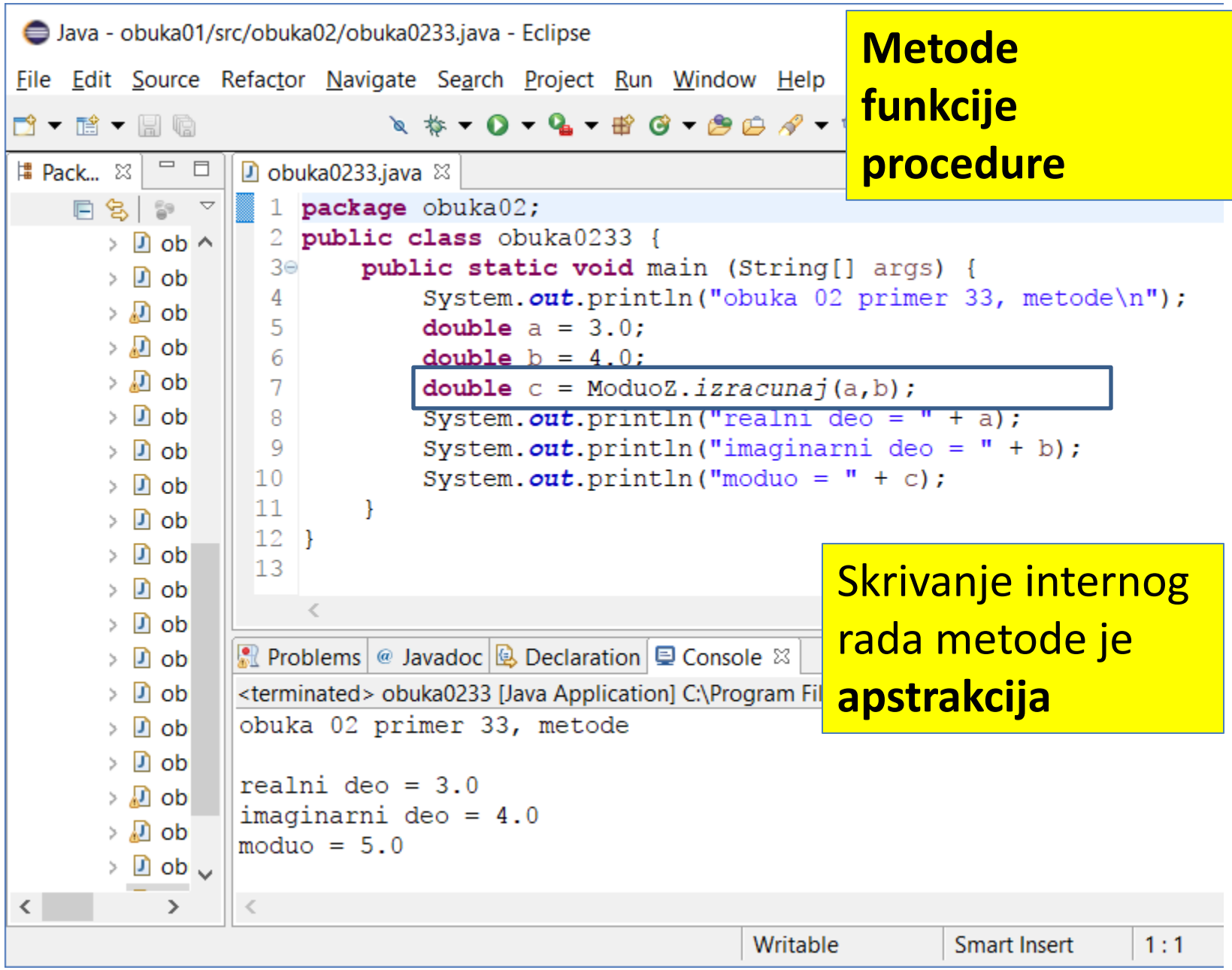

Metode funkcije procedure

Skrivanje internog rada metode je **apstrakcija**

Metode

Java - obuka01/src/obuka02/obuka0234.java - Eclipse

File Edit Source Refactor Navigate Search Project Run Window Help

obuka0234.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0234 {
3      double absValue(double x){
4          if (x<0)
5          return -x;
6          else
7              return x;
8      }
9      public static void main (String[] args) {
10         obuka0234 objekat = new obuka0234();
11         System.out.println("obuka 02 primer 34, metode\n");
12         double broj = -3.0;
13         System.out.println("negativan broj = " + broj);
14         double novi = objekat.absValue(broj);
15         System.out.println("abs broja = " + novi);
16     }
17 }
```

Metoda koja će se koristiti za objekat u klasi

objekat u klasi

objekat u klasi
Koji koristi metodu

Problems | Javadoc | Declaration

<terminated> obuka0234 [Java Application

```
obuka 02 primer 34, metode

negativan broj = -3.0
abs broja = 3.0
```

tip ime_metode argument_metode
double absValue (double x)
tip je kao izlaz koji metoda vraća

Writable | Smart Insert | 18 : 1

Metode

Java - obuka01/src/obuka02/obuka0235.java - Eclipse

File Edit Source Refactor Navigate Search Project Run Window Help

obuka0235.java

```
1  package obuka02;
2  public class obuka0235 {
3      double sqrt(double x){
4          double epsilon = 1e-15;
5          double t = x;
6          while (Math.abs(t - x/t) > epsilon
7              t = (x/t + t) / 2.0;
8          }
9          return t;
10     }
11     public static void main (String[] args) {
12         obuka0235 objekat = new obuka0235();
13         System.out.println("obuka 02 primer 35, metode\n");
14         double broj = 2.0;
15         System.out.println("zadati broj = " + broj);
16         double novi = objekat.sqrt(broj);
17         System.out.println("kvadratni koren broja = " + novi);
18         double novi2 = Math.sqrt(broj);
19         System.out.println("koriscenjem Math.sqrt = " + novi2);
20     }
21 }
```

Metoda koja koristiti algoritam za izračunavanje sqrt()

U metodi se koristi **void** ako se ništa ne vraća, već. na primer. prikazuje rezultat na konzoli

Problems Javadoc Declaration

<terminated> obuka0235 [Java Application]

```
obuka 02 primer 35, metode

zadati broj = 2.0
kvadratni koren broja = 1.414213562373095
koriscenjem Math.sqrt = 1.4142135623730951
```


Writable Smart Insert 19 : 50

Java objekti i klase 1

- **Tipovi podataka**, int, double, boolean, String
- **Promenljive**, pamte vrednosti određenog tipa
- **Nizovi**, pamte više vrednosti istog tipa
- **Kontrolne strukture**, grananje i petlje
- **Metode**, delovi koda kojima mogu da se proslede argumenti i da nešto izračunaju, odrade

Java objekti i klase 2

- U nekim slučajevima se podaci različitog tipa pamte zajedno **(String[] imena, int[] godine)**
- Metode mogu da vrate samo rezultat jednog tipa
- Objekti su alati za primenu apstrakcije
- Koje detalje treba sakriti, a koje prikazati?

Java objekti i klase 3

- Stanje, osobine objekta, promenljive koje pamtimo u okviru objekta (field, stste)
- Ponašanje, nešto što objekat može da uradi, metoda koja se definiše u objektu (methods)

Java objekti i klase 4

- U realnom životu, automobil je objekt
- Automobil ima stanja, osobine (težina, boja), i ponašanje, metode (kreni i stani)
- Svi automobili imaju iste osobine, ali se osobine razlikuju od auta do auta
- Svi automobili imaju iste metode, ali se metode izvršavaju u različito vreme

Java objekti i klase 5

Objekat, Object	**Stanje, osobina, Properties**	**Ponašanje, Methods**
auto	ime, model, boja	kreni, vozi

auto.ime = Fiat

auto.model = 500L

auto.tezina = 850kg

auto.boja = crvena

auto.kreni()

auto.vozi()

auto.koci()

auto.stani()

Modularnost, sakrivanje informacija, Važan je interfejs

Java klase 1

- Klasa je neophodna da bi u okviru nje definisali objekat
- Klasa je uzorak, kalup da bi se napravio objekat
- Klasa sadrži
  - Članove podataka (osobine, karakteristike objekta, klase)
  - Metode (ponašanje objekta klase)
  - Konstruktore (specijalne metode)

Java klase 2

- Anatomija klase
  - Članove podataka (osobine, karakteristike objekta, klase)
  - Metode (ponašanje objekta klase)
  - Konstruktore (specijalne metode)

```
public class imeKlase {
Članovi podataka
Konstruktori
Metode
}
```

Primer jednostavne klase

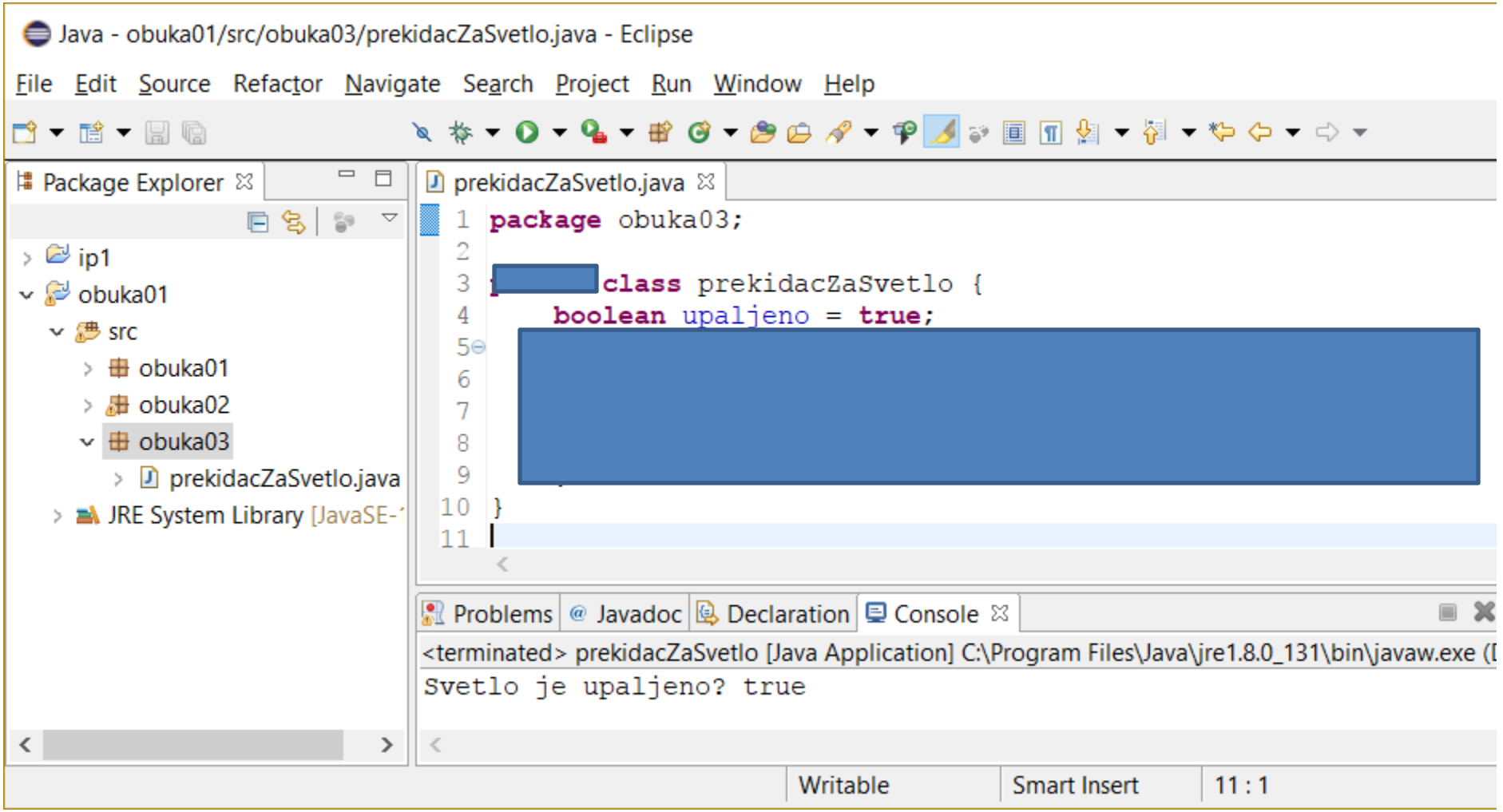

Primer jednostavne klase, prikaz rezultata, stanje

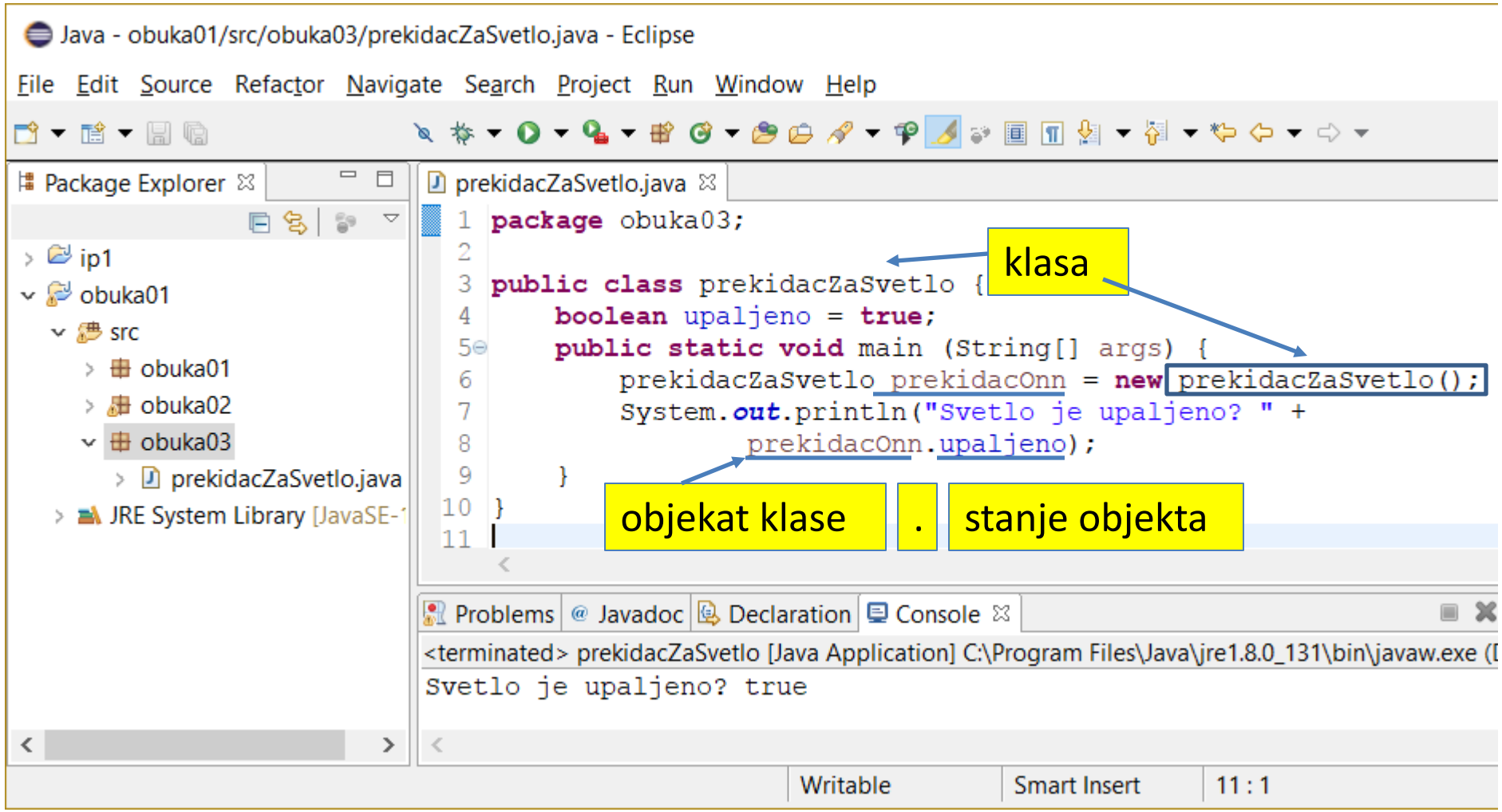

Primer jednostavne klase, stanje i metoda

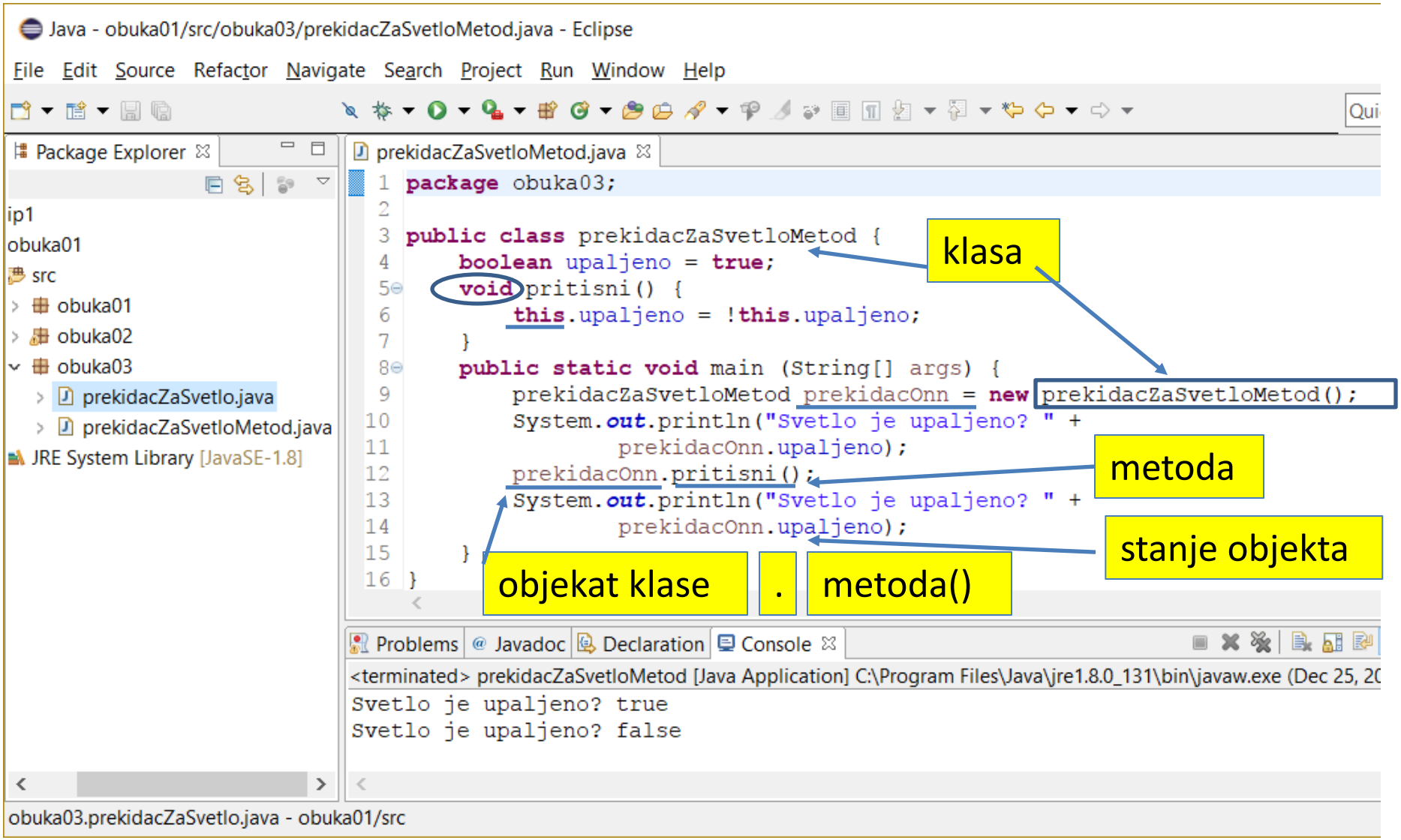

Primer jednostavne klase, stanje, metoda i konstruktor

Java - obuka01/src/obuka03/prekidacSvetlaKonst.java - Eclipse

File Edit Source Re

prekidacSvetlaKonst.java

```
1  package obuka03;
2
3  public class prekidacSvetlaKonst {
4      boolean upaljeno;
5      void pritisni() {
6          this.upaljeno = !this.upaljeno;
7      }
8      prekidacSvetlaKonst (boolean pocetnoStanje){
9          this.upaljeno = pocetnoStanje;
10     }
11     public static void main (String[] args) {
12         boolean pocetnoStanje=false;
13         prekidacSvetlaKonst prekidacOnn = new prekidacSvetlaKonst(pocetnoStanje);
14         System.out.println("Svetlo je upaljeno? " +
15                 prekidacOnn.upaljeno);
16         prekidacOnn.pritisni();
17         System.out.println("Svetlo je upaljeno? " +
18                 prekidacOnn.upaljeno);
19     }
20 }
21
```

Početno stanje

Objekat klase ima stanje, metodu i početno stanje koje može da postavi stanje na početku, a zatim se stanje menja metodom

Problems | Javadoc | Declaratic

<terminated> prekidacZaSvetloMetod

```
Svetlo je upaljeno? true
Svetlo je upaljeno? false
```

Ako se ne specificira da li je polje ili metod public ili private, podrazumeva se da je public

Primer jednostavne klase, stanje, metoda, private

Polje upaljeno je definisano kao private
Ako se iz druge klase pristupa ovom polju, desiće se greška

```
1  package obuka03;
2
3  class prekidacSvetlaPriv {
4      private boolean upaljeno = true;
5      public boolean daLiJeUpaljeno(){
6          return upaljeno;
7      }
8      void pritisni() {
9          upaljeno =  !upaljeno;
10     }
11     public static void main (String[] args) {
12         prekidacSvetlaPriv prekidacOnn = new prekidacSvetlaPriv();
13         System.out.println("Svetlo je upaljeno? " +
14                 prekidacOnn.upaljeno);
15         prekidacOnn.pritisni();
16         System.out.println("Svetlo je upaljeno? " +
17                 prekidacOnn.upaljeno);
18     }
19 }
```

```
<terminated> prekidacSvetlaPriv [Java
Svetlo je upaljeno? true
Svetlo je upaljeno? false
```

Ne sme se pristupati private polju druge klase!

Operator == za objekte, kao za byte, short, int, long, double, float, boolean, char,

Java - obuka01/src/obuka03/svetlaObjekt.java - Eclipse

File Edit Source Refactor Navigate Search

svetlaObjekt.java

```
2
3  class svetlaObjekt {
4      private boolean upaljeno = true;
5      public boolean daLiJeUpaljeno(){
6          return upaljeno;
7      }
8      void pritisni() {
9          upaljeno =  !upaljeno;
10     }
11     public static void main (String[] args) {
12         svetlaObjekt svetlo1 = new svetlaObjekt();
13         svetlaObjekt svetlo2 = new svetlaObjekt();
14         svetlaObjekt svetlo3 = svetlo1;
15         System.out.println("svetlo1 ==  svetlo2?  " +
16                 (svetlo1 ==  svetlo2));
17         System.out.println("svetlo1 ==  svetlo3?  " +
18                 (svetlo1 ==  svetlo3));
19     }
20 }
```

Problems | Javadoc | Declaration

<terminated> svetlaObjekt [Java Applicat

```
svetlo1 ==  svetlo2?  false
svetlo1 ==  svetlo3?  true
```

obuka03.svetlaObjekt.java - obuka01/src

Da li su dva objekta ista?
Objekti se kreiraju sa ključnom reči **new**
Kada se instanca poveže sa promenljivom, promenljiva sadrži referencu, vezu, sa objektom
Prva dva objekta su različita iako imaju identična stanja; treći objekat je referenca na isti objekat

Objektno orijentisani jezici

- Svakoj apstrakciji problema odgovara jedna klasa
- **Klasa** predstavlja prototip iz koga se kreira instanca
- **Objekat** predstavlja instancu klase, instanciranjem
- **Apstrakcija** – zapažanje osobina i ponašanje objekta
- **Enkapsulacija** - implementacija koja dovodi do ponašanja
- Enkapsulacija, da sakrije osobine klase koje nisu bitne, da sakrije strukturu klase

Objektno orijentisani jezici

- Klasa ima
  1. **Interfejs**, spoljašnji izgled klase, sredstvo preko koga se ustanovljava da li klasa ima željeno ponašanje
  2. **Implementacija**, realizacija svih mehanizama koji dovode do željenog ponašanja
- Implementacija u programskim jezicima obuhvata kreiranje klase koje su identifikovane apstrakcijom
- Svaka klasa ima članove klase, podatke i funkcije

Objektno orijentisani jezici

- Iz klase se pomoću šablona, uzorka, kalupa, proizvode instance – objekti – sa kojima se funkcionalnost složenog sistema preko interfejsa objekata (komunikacija)
- Uloga enkapsulacije da razdvoji javni i privatni deo klase
- **Javni deo** klase čini interfejs ka okolini preko koga se pristupa instancama klase
- **Privatni delovi** čine implementacione detalje i podatke koji za korisnika klase nisu važni pa ne mora ni da zna (vozač auta zna da auto ima pogonski deo, ali ne i kako radi)

Objektno orijentisani jezici

- **Modularnost**, generisanje modula koji mogu da se kompajliraju odvojeno, ali imaju dobro definisane veze sa drugim modulima
- Za module je važno uočiti logičke celine
- Ugneždavanje, podpaketi, hijerarhija (klasa, objekata)
- **Hijerarhija** se ostvaruje preko nasleđivanja (inheritance)
- Jedna apstrakcija može biti vrsta druge apstrakcije sa dodatim osobinama
- Dodavanje osobenosti – autonomni entiteti

Objektno orijentisani jezici

- **Tipiziranje**, svaka klasa definiše novi tip
- Instanciranjem klase dolazi se do objekta te klase
- **Vezivanje**
  - **Statičko**, objekti odgovaraju na poruke prema tipovima u vreme kompajliranja
  - **Dinamičko**, objekti odgovaraju na poruke prema svom tipu u vreme izvršavanja programa

Priroda objekata

- Objekat je entitet koji ima stanja, ponašanja, identitet
- Strukture i ponašanja objekata se definišu preko klasa
- Objakat – opiplivo, vidljivo i **misaono (opaziti)**
- Stanje objekta su osobine i trenutne vrednosti osobina
- Stanje se izražava preko promenljivih definisanih u klasi
- Akcija nad objektom = šalje mu se poruka, menja stanje
- Stanje objekta je kumulativni rezultat ponašanja
- Mtoda objekta – poziv neke funkcije koja je definisana u klasi objekta

Priroda objekata

- Vrste metoda
  - Modifikatori, menjaju stanje objekta
  - Selektori, pristupaju stanju bez promene stanja
  - Iteratori, pristupaju svim delovima objekta na definisan način
- Konstruktori – kreiranje objekta
- Destruktori – uništavanje objekta i oslobađanje prostora koji je objekat zauzimao

Veze između objekata

- Komunikacijom između objektima se postiže funkcionalnost
- Linkovi – fizičke i konceptualne veze između objekata
  - Aktivni objekti, operišu nad drugima, ne nad njima, objekat čiji se metod poziva
  - Serveri, ne operišu nad drugima, operiše se na njima, objekat koji se predaje kao argument metode
  - Agenti, operišu nad drugima, i drugi nad njima objekat čiji se metod poziva
- Da objekat bude vidljiv drugom objektu

Veze između objekata

- Vidljivost objekata
  - Globalan za klijenta
  - Parametar klijentovih operacija
  - Deo klijentskog objekta
  - Lokalno deklarisan u operaciji klijenta
- Agregacij – jedan objekat je deo drugog, utiče na sveukupno stanje
- Agregat, kontejner je objekat koji sadrži druge objekte
- Objekat koji sadrži druge kao atribute

tipPodatka[] imeNiza = new tipPodatka[broj];

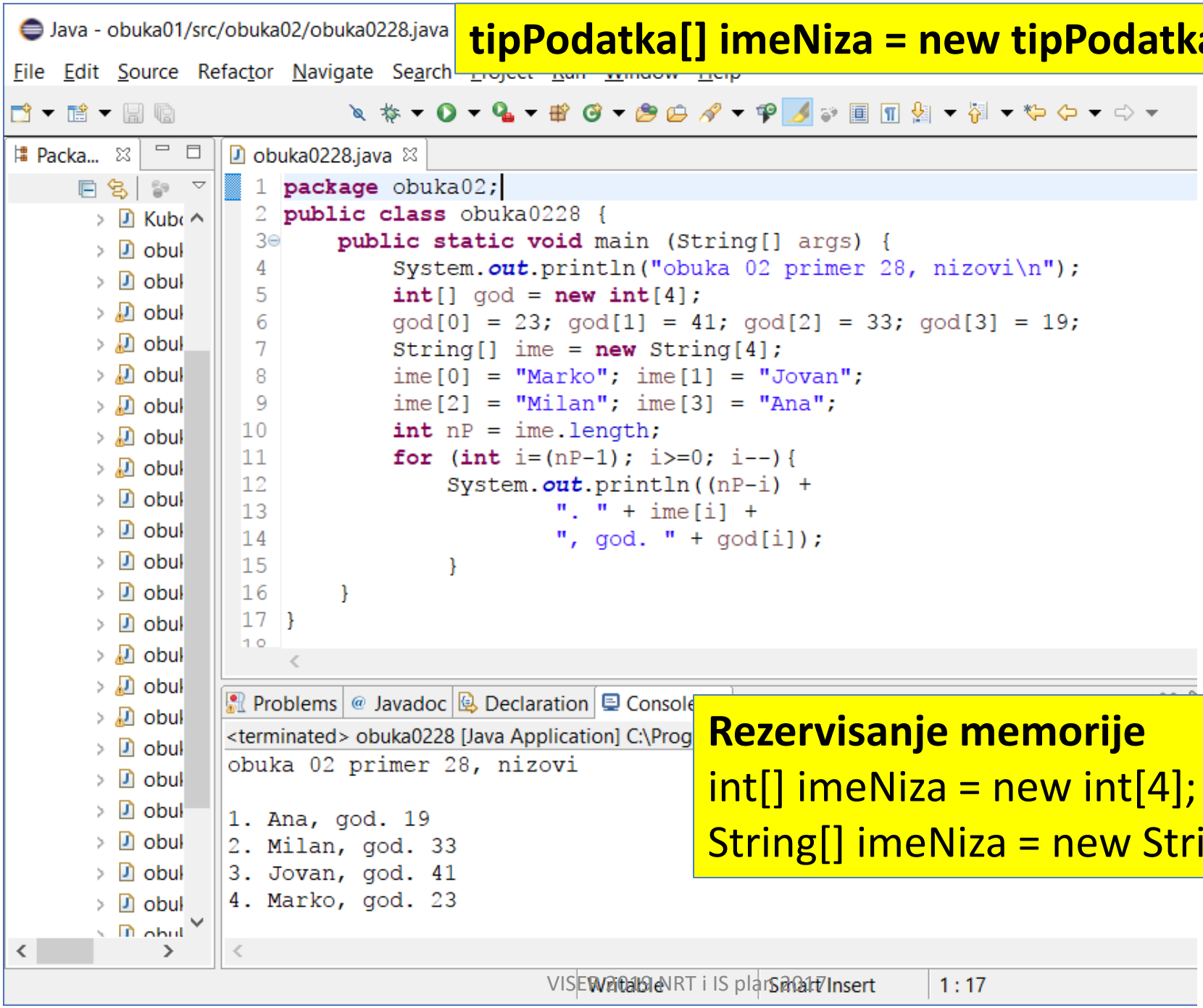

Rezervisanje memorije

int[] imeNiza = new int[4];

String[] imeNiza = new String[4];